

Een (bio)divers heidelandchap

Een heidelandchap is ontstaan door mensen: het werd gebruikt om schapen en koeien te laten grazen en om bijvoorbeeld zand, plaggen, maaisel en veen te winnen. Honderden jaren grazen, branden en graven leverde een heidelandchap op vol biodiversiteit en cultuurhistorie. De heide heeft dit economisch belang niet meer waardoor de variatie dreigt te verdwijnen. Willen we de biodiversiteit behouden, zullen we intensief moeten beheren.

Cultuurhistorie

1 Vanaf de late steentijd kwamen met de bewoners nieuwe culturele uitingen mee. Zo ook de **grafheuvel**. Een grafheuvel is een aarden heuvel waarin een urn of een lichaam werd begraven.

2 In de vroege middel-eeuwen begonnen de boeren het landschap dat bij hun buurtschap hoorde te begrenzen en 'af te palen' met zogenaamde **markestenen**.

3 In de laatste eeuwen moesten bewoners en gebruikers met paard en wagen door het heidelandchap kunnen trekken. Zo ontstonden **karrensporen**.

Beheer

4a **Vrijwilligers** helpen de heide geschikt te houden voor specifieke plant- en diersoorten. Ze doen dit bijvoorbeeld door het graven van een **steilwandje** voor wilde bijen.

5 Door stikstof is onze bodem verzuurd en ontbreken bepaalde mineralen. Door het **uitstrooien van steenmeel** (fijn gemalen gesteente) geven we het tegengaan van verzuring een steuntje in de rug en komen wenselijke mineralen vrij.

6 Om de variatie van jonge en oude heide te behouden, is het nodig om soms stukjes heide te **maaien**. Door het maaien kan de heide verjongen.

7 Door zo nu en dan stukjes heide te **branden**, verdwijnt een deel van de té voedselrijke bovenlaag. Hierdoor krijg je perfecte plekken voor jonge heide om te groeien en kruiden die hiervan profiteren.

8 Een **schaapskudde** voorkomt dat de heide dichtgroeit met gras en jonge boompjes. Grazen ze lang op een plek, dan wordt de begroeiing korter. Daarnaast verspreiden ze zaden via hun mest of hun vacht. De paden die ze belopen, slijten steeds dieper in en geven extra variatie.

9 Door lokaal stukjes heide te ploegen en vaste stalmest en kalk op te brengen, maken we **tijdelijke akkertjes**. Zo ontstaat een iets voedselrijkere plek waar kruiden en bloemen kunnen groeien. Goed voor insecten en vogels.

Planten en dieren

10 Er zijn stukken **heide die zo droog en voedselarm zijn** dat ze bijna niet begroeid raken. Hier leven planten en dieren als korstmossen, zandloopkevers en vogels die openheid nodig hebben zoals de boomleeuwerik.

11 In overgangen van open heide naar bos en heide met veel bomen leven planten en dieren als nachtzwaluw, gekraagde roodstaart, groentje (vlinder) en dieren die van schaduw en beschutting houden zoals reeën.

12 **Natte heide met een ven**. Natte heide wil met haar wortels in water staan. Hier leven planten en dieren als dopheide en pijpestro, adder, heideblauwtje en levendbarende hagedis.

13 Een **jeneverbesstruweel in stuifzand** biedt ruimte aan bijzondere paddenstoelen en korstmossen die er leven. Een struweel kan meer dan 100 jaar oud worden.